

Ю. В. Грищенко,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу теорії і практики
педагогічної освіти імені академіка І.А. Зязюна
(Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України)
ulia2002@i.ua
ORSID: /0000-0002-9822-9668

Феномен наукової школи у дискурсі сучасної педагогічної думки

*«Наукова школа залишає незгладний слід
в історії науки не лише тому, що в ній успішно
розв'язуються актуальні проблеми, але й тому,
що з неї виходять нові люди науки, які формують
нові наукові напрями і нові наукові школи»*

С.У. Гончаренко

У статті висвітлено різні підходи у визначенні сутності поняття «наукова школа». Проаналізовано характерні ознаки, функції та особливості наукових шкіл. Визначено особистісні і професійні якості лідера наукової школи, які базуються на цінностях педагогічного наставництва, інтелектуального лідерства, емпатійності та етико-естетичних світоглядних орієнтирах. Висвітлено концептуальні ідеї наукової школи педагогічної майстерності академіка І.А. Зязюна. Здійснено аналіз аксіологічних засад розвитку наукової школи мистецької освіти професора О.П. Рудницької.

Ключові слова: наукова школа, лідер наукової школи, учні, послідовники, напрями наукових досліджень.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Стратегія розвитку сучасної педагогічної науки нерозривно пов'язана із збереженням наукового потенціалу нашої держави, що сприятиме розбудові різних напрямів економічного і культурного розвитку суспільства. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження і виявлення потенціалу вітчизняних наукових шкіл, розвитку цілісної системи підготовки кваліфікованих наукових кадрів, переоцінки цінностей педагогіки та системи освіти. З метою визначення векторів розвитку сучасної педагогічної науки в контексті євроінтеграційних процесів є необхідним виявлення раціональних умов підготовки нового покоління вчених в наукових школах. Обґрунтовуючи необхідність адаптації української системи освіти і науки до вимог європейського освітньо-наукового простору, І.А. Зязюн означив один із аксіологічних актуалітетів наукових пошуків та реформування освіти в Україні – збереження фундаментального освітньо-наукового досвіду і традицій на основі синтезу з досягненнями європейської освітньої практики.

Важливість пріоритетів розвитку сучасної освіти і науки в Україні визначено загальнодержавними документами (Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Концепція освіти дорослих (2011), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (2009), Концепція гуманітарного розвитку України до 2020 року та ін.). У Законі України «Про освіту» (2017) актуалізуються питання щодо напрямів реформування наукової діяльності у системі освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблема становлення і розвитку наукових шкіл у дискурсі сучасної педагогічної думки висвітлена достатньо диференційовано. Загальні принципи функціонування наукових шкіл досліджували П. Анохін, В. Гасілова, В. Горський, Г. Добров, Д. Зербіно, Б. Кедров, К. Ланге, С. Микулінський, М. Ярошевський. Роль наукових шкіл у розвитку науки вивчали А. Бойко, О. Гніздзілова, О. Дубасенюк, О. Устенко, Є. Хриков та ін. У працях О. Адаменко, А. Алексюка, В. Вихруца, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, М. Євтуха, В. Курила, О. Любара, О. Микитюка, Н. Ничкало, І. Прокопенка, О. Сухомлинської проаналізовано проблеми організації науково-дослідної роботи у ВНЗ.

Актуальність проблеми розвитку вітчизняних науково-педагогічних шкіл доводить тематика

проведених міжнародних конференцій, круглих столів, семінарів, зокрема: Міжнародної науково-практичної конференції «Наукова школа академіка І.А. Зязюна у працях його соратників та учнів» (Харківський політехнічний інститут); Міжнародної науково-практичної конференції «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна» (Полтавський національний педагогічний імені В.Г. Короленка); Мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О.П. Рудницької (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України); Всеукраїнських педагогічних читань «Особистісний і професійний розвиток дорослих», присвячені 90-річчю від дня народження академіка С.У. Гончаренка (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України); Міжнародної науково-практичної конференції «Науково-педагогічні школи: проблеми, здобутки та перспективи розвитку» (Житомирський державний університет імені Івана Франка) та ін. Ці заходи сприяють висвітленню основних ідей видатних українських учених та їх учнів, популяризації їх спадщини з метою використання досягнень науково-педагогічних шкіл у сучасній освітній практиці та визначення їх потенціалу для модернізації української науки.

Метою статті є розкриття сутності поняття «наукова школа» у дискурсі сучасної педагогічної думки; висвітлення загальних особливостей розвитку наукових шкіл в Україні, які визначають їх своєрідність.

Виклад основного матеріалу. Становлення і розвиток наукових шкіл у кожній країні – винятково важлива проблема загальнодержавного значення. Від її підтримки і послідовного розв'язання великою мірою залежить розвиток тієї чи іншої сфери наукового знання, а відповідно – освіти, культури та різних галузей економіки [7: 65-71].

Накопичений досвід поколіннями вітчизняних учених потребує його ретельного вивчення і аналізу. Адже розвиток науки і освіти, який стрімко змінюється з урахуванням глобальних змін у світі, поряд з новими технологіями і можливостями має спиратися на ті фундаментальні основи, які були досліджені і впроваджені в освітній процес вченими, науковцями, освітянами.

Розглянемо різні тлумачення науковців щодо визначення сутності поняття «наукова школа». У великому тлумачному словнику сучасної української мови визначення «наукова школа» трактується як «напрямок у науці, пов'язаний єдністю спільних поглядів, наступністю принципів і методів» [3]. За визначенням К. Ланге, «наукова школа – неформальний науковий колектив, що формується при видатному вченому на базі класичного університету чи науково-дослідної установи з метою колективної розробки певної наукової ідеї» [2: 257-260]. М. Семенов визначає наукову школу як своєрідний спосіб мислення і дії в науці, у підході до вирішення будь-яких наукових проблем. С. Кемеров розглядав наукову школу як «один із типів наукового співтовариства, особливу форму кооперації наукової діяльності» [9]. За визначенням С. Гончаренка, «наукова школа – це традиція мислення, особлива наукова атмосфера, поява значної наукової ідеї, що є головним для створення наукової школи» [4: 10-11]. Н. Нічкало ідентифікує наукову школу як специфічну форму організації досліджень, яка передбачає об'єднання групи вчених навколо визнаного лідера з метою засвоєння та подальшої розробки його ідей» [13: 212]. Т. Гуменникова зауважує, що «науковою школою в сучасному розумінні є постійно діюча система підготовки і підвищення кваліфікації наукових кадрів, яка базується на виконанні вченими школи актуальних науково-технічних завдань і проектів» [7: 101]. І. Пасько під поняттям «наукова школа» розуміє неформальну творчу співпрацю дослідників різних поколінь на чолі з науковим лідером в рамках нового наукового напрямку, об'єднаних єдністю програмних і методичних підходів до вирішення проблем, стилем роботи і мислення, що отримала значні результати, завоювала авторитет і суспільне визнання в своїй області знання [12: 18-19].

Отже, узагальнюючи трактування науковців означеного феномену, слід зауважити, що наукові школи є важливими осередками науки, які об'єднують коло однодумців у дослідженні конкретного напрямку в науці, де відбувається процес пізнання і передачі знань між досвідченими вченими і початківцями. Результатом діяльності наукової школи є формування особистості вченого, його самостійності, професійної і особистісної позиції, ефективна науково-дослідна діяльність, яка має теоретичне і практичне значення.

Досить ґрунтовним є дослідження академіка С. Гончаренка, який проаналізував розвиток наукових шкіл в педагогіці. Проведений аналіз дозволив вченому окреслити характерні ознаки наукових шкіл:

1) наукова школа є науковим колективом на чолі з науковим керівником, який є автором певної дослідницької програми, що поєднує в собі перелік проблем, на розв'язання яких орієнтується колектив, з визначенням принципів підходів до їх розв'язання;

2) для більшості наукових шкіл, на відміну від інших наукових колективів, характерним є зрівнювання в актуальності, з одного боку, завдань наукового характеру, з другого – підготовки

оригінальних дослідників. В науковій школі, де підготовка дослідників недооцінюється, існує принципово інший клімат, ніж у тій, де це завдання висовується на перший план. Такі школи, як правило, позбавлені перспективи пережити свого керівника і тим самим ініціювати дочірні і внучаті наукові школи. Безперечно, значно сильніше впливають на розвиток науки наукові школи, які однаково активно розв'язують як завдання наукового характеру, так і завдання підготовки нових поколінь вчених;

3) характерний стиль роботи, який залишається незмінним при зміні проблематики [4: 8-9].

Важливим у розвитку наукових шкіл є спадковість поколінь. Для функціонування наукової школи необхідні послідовники, учні, вони мають сприймати ентузіазм свого лідера, стати його прихильниками, і протягом багатьох років працювати над різними проблемами, що були поставлені їх керівником. Наукова школа є найяскравішим прикладом колективної форми творчості під прогресивним та організованим управлінням лідера. Лідер школи генерує наукові ідеї і живить колектив, формулює методи і зміст роботи [9: 10].

Наукові школи можуть бути різними за профілем і напрямом, кількістю і складом учасників, але будь-яка наукова школа не може ефективно розвиватися без лідера, який впливає на формування певних стандартів поведінки і мислення, які характеризують специфічний дух школи та її етичні принципи. Лідер наукової школи має бути генератором нових ідей, автором нового явища або наукового напрямку, нової теорії, дослідницьких програм і методів дослідження.

В. Андрущенко вважає важливим для розвитку наукової школи зв'язок між поколіннями вчених, від засновника школи до його учнів, які в подальшому створюють власні наукові школи. Результат визріває через співпрацю декількох поколінь учених, які «стоять на плечах» один в одного й, продовжуючи дослідження попередників, дарують молодим науковцям успадковані й свої власні напрацювання. Так створюється наукова школа [1: 5-6].

Яскравим прикладом наступності поколінь вчених є наукова школа академіка І. Зязюна, представники якої екстраполюють ідеї педагогіки добра, культуровідповідності сучасної освіти, дитиноцентризму у науково-освітньому середовищі. Під наставництвом Івана Андрійовича було захищено 20 докторських і 19 кандидатських дисертацій в галузі педагогіки і психології професійної освіти.

Одним із провідних аксіологічних актуалітетів розвитку педагогічної освіти у палітрі концептуальних ідей І. Зязюна, його наукової школи є забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу, пошуку механізмів забезпечення освітньої комунікації. В цьому контексті необхідною умовою створення і успішної діяльності наукової школи є наявність духовно й інтелектуально обдарованої особистості вченого – засновника школи, який власною професійною діяльністю, життєвою позицією утворює інтелектуалізм, людиноцентризм у педагогічній науці.

Досліджуючи феномен наукової школи І. Зязюна, С. Гончаренко зауважив, що «сутність педагогічної майстерності науковий керівник школи І. Зязюн і його учні вбачають в особистості вчителя, в його позиції, у здатності виявляти творчу ініціативу на основі реалізації власної системи цінностей» [4: с. 33]. Саме на ціннісних пріоритетах особистісного і професійного розвитку особистості, насамперед вчителя, ґрунтувалась система філософсько-педагогічних поглядів Івана Андрійовича. Відповідно відбувалося спрямування ним дослідницьких пошуків представників наукової школи у контексті утвердження принципів академічної доброчесності, єдності теорії і практики, зв'язку з життям, розвитку за індивідуальною освітньою траєкторією.

Наукова школа І. Зязюна охоплює різні напрями педагогічної освіти. Педагогічний потенціал мистецької педагогіки та ціннісні ресурси педагогіки мистецтва стали предметом наукових пошуків учнів І. Зязюна (М. Букач, В. Орлов, О. Отич, В. Рашковська, Т. Смирнова та ін.). Вивченню зарубіжного досвіду організації педагогічної освіти присвячені докторські дисертації його учнів Т. Кошманової, М. Лещенко та ін. Дослідженню ретроспективи становлення національної освіти, виявленню прогресивних надбань освітян в історичному поступі свої роботи присвятили такі представники наукової школи як З. Гіптерс, Н. Філіпчук та ін. Проблеми естетики та етики педагогічної дії обґрунтовували у своїх дисертаційних дослідженнях учні І. Зязюна (І. Андрущук, І. Зайцева, Т. Скорик, О. Шевнюк та ін.).

У галузі мистецької освіти однією із провідних є наукова школа доктора педагогічних наук, професора Оксани Петрівни Рудницької, яка зазначала, що «сучасний етап людської цивілізації посилює вимоги до наукової компетентності фахівців з вищою освітою. Вони повинні вміти творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у бурхливому потоці наукової інформації. Необхідність підвищення рівня наукової підготовки – характерна ознака сьогодення і в галузі професійної педагогічної діяльності, адже наукові дослідження – це джерело

пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики освіти й забезпечує формування творчої індивідуальності вчителя». О. Рудницька вперше у вітчизняній педагогічній науці обґрунтувала теоретико-методологічні засади мистецької освіти як самостійної галузі професійної освіти; визначила пріоритети її розвитку в умовах зміни освітньої парадигми та соціокультурної динаміки ХХІ століття; виявлено вплив мистецтва на формування особистості у контексті модернізації та глобалізації культурно-освітніх процесів у світі [14: 4].

Досліджуючи феномен наукової школи у вищій мистецькій освіті, О. Олексюк слушно зауважує, що «результати досліджень проблеми філософії мистецької освіти, одержані О. Рудницькою та її послідовниками, мають неоціненне значення, адже її наукова школа є унікальним явищем у розвитку мистецької освіти України» [11: 40]. Ідеї О. Рудницької щодо концептуальних засад розвитку мистецької освіти, пріоритетів нового педагогічного мислення (гуманізм, культуровідповідність, духовність, символічність, полікультурність тощо), національних історичних традицій, ствердження принципів інноваційної діяльності набули нового наукового осмислення у контексті реформування сучасних мистецьких науково-освітніх напрямів. Провідними актуалітетами розвитку наукової школи професора О. Рудницької були дослідження у галузі мистецької освіти, зокрема щодо використання музичного мистецтва у розвитку особистості та професійної майстерності майбутнього вчителя, вивчення впливу музичного сприйняття на становлення професійно значущих якостей майбутнього вчителя, щодо історичної ретроспективи розвитку мистецької освіти в Україні та її регіонах.

Важливу роль у розвитку наукових шкіл відіграють особистісні і професійні якості лідера наукової школи, які мають базуватися на цінностях педагогічного наставництва, інтелектуального лідерства, емпатійності та етико-естетичних світоглядних орієнтирах. З цього приводу С. Гончаренко зазначав, що «керівник наукової школи має бути вільним від уявлення, ніби єдино вірним є той шлях розв'язку, який йому знайомий, і що лише відомі йому експериментальні або теоретичні методи є вірними й доцільними. Новаторство, почуття нового, яким володіють керівники наукових шкіл і які вони прививають своїм учням і послідовникам, означає, що відповідні наукові школи звернуті своїм обличчям до прогресу науки» [4: 10].

Досліджуючи феномен наукових шкіл, О. Грезнева визначає декілька груп якостей лідера наукової школи, які необхідні для її успішної діяльності: 1) якості, які характеризують засновника школи як дослідника (особистісна зацікавленість у розробці конкретних наукових проблем, висока мотивація, здатність до генерації ідей, критичний талент, чітка інтелектуальна позиція, високі вимоги до професійної майстерності, цілеспрямованість, ентузіазм, працездатність та ін.; 2) організаторські якості (колективний спосіб діяльності, комунікативність, потреба передачі знань і досвіду); 3) педагогічні здібності (здатність доступно передавати свої думки, переконувати, заряджати ентузіазмом, вміння сприймати критику, доброзичливість до учнів) [5: 52-53].

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, на основі проведеного аналізу феномену наукових шкіл у дискурсі сучасної педагогічної думки слід окреслити їх основні особливості: наявність засновника наукової школи, який є інтелектуальним лідером; спільна науково-дослідна діяльність, в ході якої відбувається процес пізнання і передачі знань між досвідченими вченими і початківцями, що забезпечує формування особистості вченого зі сформованою національно-свідомою та толерантно-інтернаціональною світоглядною позицією.

Наукова спадщина видатних учених, які стали лідерами наукових шкіл, не втрачає своєї актуальності в умовах реформування сучасної науки і освіти. Діяльність наукових шкіл сприяє реалізації інноваційних для сучасної науки і освіти пріоритетів, зокрема: розвитку традицій академічного наукового мислення, збереженню духу партнерства, міжкультурної комунікації, утвердження гуманістичних засад у науці.

Перспективи розвитку наукових шкіл пов'язані з запитом суспільства щодо забезпечення впровадження у практику інновацій, взаємозв'язку науки й освітньої практики, збереження національних надбань педагогічної наукової думки, підтримки наукового наставництва як вагомого чинника створення молодшої генерації науковців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В. Науково-педагогічні пошуки молодих / Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис, 4 (6), 2002. – С. 5-6.
2. Анохін П.К. Верю таланту / Наука сьогодні. – М. 1969. – С. 257-260.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / [укладач і головний редактор В.Т. Бусел]. – К.: ВТФ «Перун», 2002. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=50054&pg=1>

4. Гончаренко, С.У. Наукові школи в педагогіці / Г. Кремень та ін. (Ред.). Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012.
5. Грезнева О.Ю. Научные школы (педагогический аспект) / Грезнева О.Ю. – М.: Изд-во Моск. гуманитар. ун-та, 2003. – 69 с.
6. Гуменникова Т.Р. Проблеми підготовки майбутніх педагогів у дослідженнях науково-педагогічних шкіл Одещини / Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 101.
7. Дубасенюк О., Антонова О. Проблема становлення і розвитку науково-педагогічних шкіл / Рідна школа, №12 (грудень) 2012. – С. 65-71.
8. Зербіно Д.Д. Наукова школа: лідер і учні / Д.Д. Зербіно. – Львів: Євросвіт, 2001. – 208 с.
9. Кемеров В. Философская энциклопедия [Електронний ресурс] / В. Кемеров. – «Панпринт», 1998. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/526465/>
10. Лещенко М.П., Яцишин А.В. Роль наукової школи академіка НАПН України В.Ю. Бикова в інформатизації освіти і науки України / Компютер у школі та сім'ї, №8, 2015. – С. 10.
11. Олексюк О.М. Феномен наукової школи у вищій мистецькій освіті / О.М. Олексюк // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2015. – Вип. 1-2. – 124 с.
12. Пасько І. Наукові школи в українському «провінційному» й «столичному» вимірі: культурологічний аспект / Наукові записки. Серія «Культурологія». Вип.3. – НаУОА, Острог, 2008. – С. 18-19.
13. Професійна освіта: навч. посіб. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – С. 212.
14. Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька: навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
15. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 212.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Andrushchenko V. naukovo-pedahohichni poshuky molodykh [Scientific and pedagogical searches of young people] / vyshcha osvita ukrainy: teoretychnyi ta naukovo-metodychnyi chasopys, 4 (6), 2002, s. 5-6).
2. Anokhin P.K. Veriu talantu [I believe talent] // Naukп sehodnia. – М. 1969. – S. 257-260.
3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language] [Elektronnyi resurs] / [ukladach i holovnyi redaktor V.T. Busel]. – К.: VTF «Perun», 2002. – Rezhym dostupu: <http://padaread.com/?book=50054&pg=1>
4. Honcharenko, S.U. (2012). Naukovi shkoly v pedahohitsi [Scientific schools in pedagogy] / V.H. Kremen ta in. (Red.). Stanovlennia i rozvytok naukovo-pedahohichnykh shkil: problemy, dosvid, perspektyvy. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.
5. Hrezneva O. Yu. Nauchnye shkoly (pedahohicheskyi aspekt) [Scientific schools (pedagogical aspect)] / Hrezneva O. Yu. – М.: Yzd-vo Mosk. humanytar. un-та, 2003. – 69 s.
6. Gumenny`kova T.R. Problemy` pidgotovky` majbutnix pedagogiv u doslidzhennyax naukovo-pedahogichny`x shkil Odeshhy`ny` [Problems of preparation of future teachers in researches of scientific and pedagogical schools of Odessa region] / Stanovlennya i rozvy`tok naukovo-pedahogichny`x shkil: problemy`, dosvid, perspekty`vy`: zb. nauk. pracz` / za red. V. Kremenya, T. Levovy`cz`kogo. – Zhy`tomy`r: Vy`d-vo ZhDU im. I. Franka, 2012. – S. 101.
7. Dubaseniuk O., Antonova O. Problema stanovlennia i rozvytku naukovo-pedahohichnykh shkil [The problem of formation and development of scientific and pedagogical schools] / Ridna shkola, №12 (hruden) 2012. – S. 65-71.
8. Zerbyno D.D. Naukova shkola: lider i uchni [Scientific school: leader and students] / D.D. Zerbyno. – Lviv: Yevrosvit, 2001. – 208 s.
9. Kemerov V. Fylosofskaia entsyklopedyia [Philosophical Encyclopedia] [Elektronnyi resurs] / V. Kemerov. – «Panprynt», 1998. – Rezhym dostupu: <https://www.twirpx.com/file/526465/>
10. Leshchenko M.P., Yatsyshyn A.V. Rol naukovoi shkoly akademika NAPN Ukrainy V.Iu. Bykova v informatyzatsii osvity i nauky Ukrainy [The role of the academic school of the academician of the National Academy of Sciences of Ukraine] V.Yu. Bykov in informatization of education and science of Ukraine / Kompiuter u shkoli ta simi, №8, 2015. – S. 10.

11. Oleksiuk O.M. Fenomen naukovoї shkoly u vyshchii mystetskii osviti [The phenomenon of a school of science in higher artistic education] / O.M. Oleksiuk // Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. – 2015. – Vyp. 1-2. – 124 s.

12. Pasko I. Naukovi shkoly v ukrainskomu «provintsiinomū» y «stolychnomū» vymiri: kulturolohichniy aspekt [Scientific schools in the Ukrainian "provincial" and "metropolitan" dimensions: the cultural aspect] / Naukovi zapysky. Seriia «Kulturolohiia». Vyp.3. – NaUOA, Ostroh, 2008. – S. 18-19.

13. Profesiina osvita: [Professional education]: navch. posib. / uklad. S.U. Honcharenko ta in.; za red. N.H. Nychkalo. – K.: Vyshcha shk., 2000. – S. 212.

14. Rudnytska O.P. Pedahohika zahalna ta mystetska: [Pedagogy is general and artistic] navch. posib. / O.P. Rudnytska. – Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2005. – 360 s.

15. Stanovlennia i rozvytok naukovo-pedahohichnykh shkyl: problemy, dosvid, perspektyvy: [Formation and development of scientific and pedagogical schools: problems, experience, perspectives] zb. nauk. prats / za red. V. Kremeniya, T. Levovytskoho. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2012. – S. 212.

Грищенко Ю. В. Феномен научной школы в дискурсе современной педагогической мысли.

В статье освещены различные подходы ученых к определению сущности понятия «научная школа». Проанализированы характерные признаки, функции и особенности научных школ. Определены личностные и профессиональные качества основателя научной школы, основанные на ценностях педагогического наставничества, интеллектуального лидерства, эмпатийности и этико-эстетических мировоззренческих ориентирах. Освещены концептуальные идеи научной школы педагогического мастерства академика И.А. Зязюна. Осуществлен анализ аксиологических основ развития научной школы теории художественного образования профессора О.П. Рудницкой.

Ключевые слова: научная школа, лидер научной школы, ученики, последователи, направления научных исследований.

Hryshchenko Yu. Phenomenon of the scientific school in the discourse of modern educational thought.

The strategy for the progress of modern pedagogical science is inextricably linked with the preservation of the scientific potential of our country that will contribute to the emergence of different directions in the economic and cultural development of society. In this regard, it becomes necessary to study and identify the potential of Ukrainian scientific and pedagogical schools, the development of a comprehensive system for training of qualified scientific personnel, and the revaluation of values in pedagogy and education system.

The article covers various approaches of scholars to the concept of "scientific school". We analyzed the characteristic features, functions, and peculiarities of scientific schools. We defined personal and professional qualities, which should be typical of the founder of the scientific school and which are based on the values of pedagogical mentoring, intellectual leadership, empathy and ethic-aesthetic outlook. Also, we marked the conceptual ideas of the scientific school of pedagogical skill of Academician I.A. Ziaziun, which was based on the values of the personal and professional development of an individual, especially a teacher. One conducted the analysis of the axiological basis for the scientific school of the theory of art education by Professor O.P. Rudnytska, who was the first in the Ukrainian pedagogical science to define theoretical and methodological grounds of art education as an independent branch of professional education.

Analyzing the scientific and pedagogical works of Ukrainian scholars, we noticed the continuity of generations, formation of research united around a leading scholar.

The activity of scientific schools confirms the implementation of the following priorities in the Ukrainian scientific and educational environment: constant generation of new ideas, development of the tradition of true scientific thinking, maintaining the spirit of partnership, intercultural communication, scientific dialogue, discussion, formation of young researchers' ability to bold initiative and self-criticism, establishment of humanistic principles of science with the aim of creating a new type of a future specialist as a person of culture, of formed national-conscious and tolerant-international outlook.

Key words: scientific school, scientific school leader, students, followers, areas of research works.